

رەۋتى سەدر لەپاش ھەلبژاردنى ئەنجومەنى پارىژگان

07-01-2024

نووسەرەگان

د. ياسين تەھا

كۆرتە : لە دەرەۋەي ئەگەرى خۆپىشاندان و گرژى، يەكئىك لە سىنارىيۆ گرىمان كراۋەكانى بەردەم رەۋتى سەدر گەرانەۋەي بەھىزە لە ھەلبژاردنى 2025، بەپىي ئەم سىنارىيۆيەش سەدرىيەكان دەرفەت و چانسى ئەۋەيان ھەيە ۋەك ھىزىكى ئۆپۇزسيۇن لىشاۋىك دەنگدەر بەرەو سندوقەكان بجوولئىنن و سەنگ و پىگەيان بەھىزتر بکەن و بە رىزەيەكى زياتر رکا بەرەكانيان بە جىبھئىلن.

لەپاش بەرپۆهچوونی ھەلبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاگان و راگەیانندی ئەنجامی کۆتایی، ھێندە دیکە دوورەپەرژێ و بايکۆتی سەدر و رەوتەکی بۆ پرۆسەى سیاسى عێراق یەکلایووێهه. ئەم ھێزە سیاسییە کۆمەڵایەتیە عەقیدەییە کە لەپاش 2003، بەردەوام زیاتر لە چارەکی جەماوەری شیعەى لە ھەلبژاردنەکاندا لەگەڵ بوو، لە پاش چوونە دەرەوێ لە پەرلەمان لە نۆیەراستی حوزەیرانی 2022، ئیستا ھێچ نوێنەرێکی لە ئەنجومەنە خۆجێیەکاندا نییە. ئەویش لەکاتیگدا بە کە لە دوا بەشداریکردنی ھەلبژاردن (2021)دا دەورووبەری 900 ھەزار دەنگی لە کۆی 2 ملیۆن و 500 ھەزار دەنگی ھێزە شیعەکان بە دەستھێناو. بەوێش 9%ی کۆی دەنگەکانی سەرئانەسەری عێراقی لەو سالیەدا بەرپۆو کە کۆی گشتی دەنگەکان نزیکەى 10 ملیۆن دەنگدەر بوو.

لەپاش ھەلبژاردنی 18 کانونی یەکەمی 2023، لە 5 کانونی دووەمی 2024دا سەدر بانگەوازی بۆ نوێژێکی جومعەى بەکۆمەڵ و یەگەرتوو لە 13 پارێزگا و قەزای سامەرا کرد، پاساوی بانگەوازیەکش سالیادی لەدايکبوونی "فاتیمەى زەھرا" و یادکردنەوێ زیندووکردنەوێ مەراسیمی نوێژی جومعە بوو لە ناو شیعەى عێراق لەلایەن محەمەد سادق سەدری باوکی موقتەداوێ لە سالیانی نەوئەدەکان، بەلام دەرکێت ئەم چالاکیە وەک یەکەم ھەولێ سەدرییەکان بۆ نمایشی جەماوەری بەرامبەر بە جەماوەری ھێزەکانی چوارچۆی شیعەى لە ھەلبژاردن تەماشای بکێت. ھاوشیوێ قۆستەوێ جەنگی غەزە لەلایەن ئەم رەوتەوێ بۆ ھاتنە سەرشەقام و پێشاندانی گۆرپاھەلێ بۆ رێبەرەکان لە رێگای رۆیشتن بەرەو سنوورەکانی ئوردن.

یەکیک لە پرسیارە سەرەکیەکانی پاش ھەلبژاردنی پارێزگاگان، پەيوەستە بە چۆنیەتی مامەلەى سەدر لەگەڵ بەلادەستیی رکابەرە شیعەکانی. لایەنەکانی چوارچۆی شیعەى لە پاش حکومەت و پەرلەمان، ئیستا لە ئەنجومەنە خۆجێیەکانی پارێزگاگاندا لە نیوێ زباترن. ھەندێک لەو پارێزگایانەش لە چەشنی نەجەف و میسان، تانیستا لەژێرھەژموونی پارێزگارە سەدرییەکاندا. ھەندێک دزەپێکردنی سیاسی ئامازە بەو دەرکەن کە محەمەد شیعە سوودانی داوی کردوو لە پێناو پارێزگاری لە ئاسایش و ئوقرەیی پارێزگا شیعەییەکان، لەم خولە نوێیەدا زیاتر لە پۆستی پارێزگارێک بەرپۆتەو بە سەدرییەکان. کۆمەڵێک لە ھێزە شیعەکانی چوارچۆی شیعەى لەسەر ئەم داواکارییە رازی بوون جگە لە مالیکی و خەزەلی کە دوو رکابەری سەرسەختی سەدرن، بەلام ھەندێک زانیاری دیکە جێگە متمانە باس لەوێ دەرکەن کە سەدرییەکان ئەم دەستپێشخەرییان قبوول نەکردوو، بەلکو ھاوتا شیعەکانیان ئاگادار کردووئەو بەھێچ شێوێک ئامادە نین بچنە ژێر مەنت و چاکەیان بۆ دانانەوێ پارێزگارەکانیان، باسیان لەوێش کردوو ئەوان کە لە دەرگاوە لە پرۆسەى سیاسى و بەشداریکردنی ھەلبژاردن چوونەتە دەرەو، ئامادە نین جاریکی دیکە لە پەنجەرەوێ بگەرێنەو، ھەر بەم ھۆیەشەوێ لارییان نیوێ لەوێ ھێزە شیعەکان، پارێزگارە سەدرییەکانیش ھاوشیوێ کورسییەکانی پەرلەمان ببەن بۆ خۆیان. بەھۆی ئەوێ سەدر ھەموو دەرگاکی پەيوەندی لەگەڵ دەرەوێ خۆی داخستوو و لە قۆناخی گۆشەگیری سیاسیدا،

ھەرەوھا خۆی و بازنە بەرتەسەکەشی ھێچ سیاسەتفانیک نابینن، ئەستەمە ھێچ لەم زانیارییانە پشت راست بکێنەو، بەلام ئەوێ تانیستا یەکلایە، گرنگی ئەدانی سەدر بە پێشھاتە سیاسییەکان و بەجێھێشتنی رکابەرەکانییەتی لەنیو گێژاوی پرسیار و لیکدانەوێ و گریمانەکردن لەبارەى پلان و بەرنامەکانی داھاتووی ئەو. ئەمەش یەکیکە لە کێشە بەردەوامەکانی چوارچۆی ھاوناھەنگی شیعەکان.

ئەزموونی ھەلبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاگان لە کۆتایی 2023دا دەریخست کە سەدر لە ھاوبەش و بەشداری سیاسى ھێزە شیعەکانەوێ گۆراوێ بۆ "دژیکى جۆری"، بەو واتایە ئامادە نیوێ بە پێی رێسا نەریتی و باوەکانی پاش 2005 رکابەرییان بکات و پرۆسەى ھەلبژاردنیان لەگەڵدا جەماوەریتر بکات، ئەمەش مایە نیکەرانى و دلەخورتییە و دەرگا بە کراوێ دەھێلێتەوێ بۆ ئەگەری پەنابردنە بەر رێگای دیکە لە چەشنی خۆپێشاندان و مانگرتن یان گرژی و پێکدادان، بەتایبەت کە لە بەسەر و پارێزگا شیعەنشینەکاندا، ناو بەناو گرژی و پێکدادانی سنووردار لە نیوان سەدرییەکان و ھەندێک ھێزی شیعەدا روو دەدات.

لە دەرەوێ ئەگەری خۆپێشاندان و گرژی، یەکیک لە سیناریۆ گریمان کراوێ بەردەم رەوتی سەدر گەرانەوێ بەھێزە لە ھەلبژاردنی 2025، بەپێی ئەم سیناریۆیەش سەدرییەکان دەرفەت و چانسى ئەوێان ھەوێ وەک ھێزێکی ئۆپۆزسیۆن لێشاوێک دەنگدەر بەرەو سندوقەکان بجوولێن و سەنگ و پێگەیان بەھێزتر بکەن و بە رێژەییەکی زیاتر رکابەرەکانیان بە جێھێلن. ئەمەش بە ھۆکاری ئەوێ کە ئەوان لە ئیستا دا بە روالەت بەشێک نین لەم سیستەمەى کە تووشی بايکۆت و ناپەزاییەکی بێدەنگی جەماوەری بووئەوێ کە لە نزمبوونەوێ زۆری رێژەى بەشداریکردنی ھەلبژاردندا (26%) دەرەکەوێت.

لە نیوان ھەردوو سیناریۆی پەنابردن بۆ گرژی و خۆپێشاندان، یان گەرانەوێ بۆ رکابەری سیاسى لە ھەلبژاردنی 2025، سەدر لە رێکخستەوێ کاروباری نیوخۆی رەوتەکەى نەوێستاو و لە کار بەردەوامە. لەو نیوانەشدا رێکخستنی "البنيان المرصوص" کە پڕۆژەییەکی سیاسى و خەمەتگوزاریی خۆی و رەوتەکەییەتی بەردەوامە لە کۆکردنەوێ ئەندامی زیاتر. لە نوێترین پێشھاتیشدا پڕکردنەوێ فۆرمی کردوو بە ئەلیکترۆنی و کۆدی بايۆمەتری. ئەمەش ئامازەییە کە سەدرییەکان ھاوتەریب لەگەڵ بايکۆت و دوورکەوتنەوێ لە پەرلەمان و ئەنجومەنی پارێزگاگان، سەرقالی رێکخستەوێ ناوخۆی خۆیان. لەوێش گرنگتر ئەوێ کە لەو ماوەیە کە لە کێشەکێش و دەمەقاليی سیاسى دوور بوو، سەدر بەردەوامە لە ئامۆزگاری ئایینی و ئاراستەکردنی مەزەبیانەى جەماوەرەکەى.

ئەمەش پۈكۈرۈنەۋەي بۇشايبەكى گەۋرەيە بۇ سەدرىيەكان كە لەپاش گۆشەگىرىي ئايەتوللا حائىرىيەۋە بەن مەرجەى تەقلىد ماۋنەتەۋە. ئەگەر لەم گۆشە گىرىيە سىياسىيەشدا سەدر پىگە و پلە ئاينىيەكەى خۇى بەرز بكانەۋە يان بە ھەر رىڭايەك چارەسەرى بۇشايبى شەرىيەتى مەزھەبىي سەركردايەتى رەۋتەكەى بكات، ئەۋا دەشتى ۋەك براۋەى گەۋرە تەماشىا بكرىت، چۈنكە سەرمایە و بىكەى گەۋرە و سەركەى سەدر كايە ئايىنى و سەرمایە مەزھەبىيەكەىيەتى و دەسكەۋتە سىياسىيەكانىشى ھەر بەرەنجامى ئەۋەن. ھەركات يەكەمىانى بەھىز كرىد، ئەۋە دوۋەم لە ھوكمى مسۆگەردايە چۈنكە سەدر خاۋەن دەنگدەرى نەگۆر و گۆپرايەلە و ھەر كات بىەۋىت دەتۈنۋىت بىيىتە خاۋەنى فراكسىۋنى بەھىز و بەم ھۆيەشەۋە، بە ئاسانى پىشك و پىگەى سىياسى ھاۋتا لەگەل سەنگ و كارىگەرىيە مەزھەبىيەكەى مسۆگەر دەكات.